

MODULE 1**PRIKKELN EN BEWUSTZIJN****EINDTERMEN VMBO***Gemeenschappelijk deel*1. Werken aan vakoverstijgende thema's

De leerling leert, in het kader van een brede en evenwichtige oriëntatie op mens en samenleving, enig zicht te krijgen op relaties met de persoonlijke en maatschappelijke omgeving. Daarbij wordt expliciet aandacht besteed aan:

- 1.1 het kennen van en omgaan met eigen en andermans normen en waarden;
- 1.3 de relatie tussen de mens en de natuur en het concept van duurzame ontwikkeling;
- 1.6 de maatschappelijke betekenis van technologische ontwikkeling, waaronder met name moderne informatie- en communicatietechnologie;
- 1.7 de maatschappelijke betekenis van betaalde en onbetaalde arbeid.

2. Leren uitvoeren

De leerling leert in zoveel mogelijk herkenbare situaties, mede met gebruikmaking van ICT, een aantal schoolse vaardigheden verder te ontwikkelen. Het gaat daarbij om

- 2.1 Nederlandse en Engelse teksten lezen en beluisteren;
- 2.2 schriftelijke en mondelinge teksten produceren in correct Nederlands;
- 2.3 informatie in verschillende gegevensbestanden opzoeken, selecteren, verzamelen en ordenen;
- 2.5 voldoen aan eisen van milieu, hygiëne, gezondheid en ergonomie;
- 2.6 doelmatig en veilig omgaan met materialen, gereedschappen en apparatuur;
- 2.7 computervaardigheden.

3. Leren leren

De leerling leert, mede met gebruikmaking van ICT, zoveel mogelijk eigen kennis en vaardigheden op te bouwen. Daartoe leert hij onder andere een aantal strategieën die het leer- en werkproces kunnen verbeteren. Het gaat daarbij om:

- 3.1 informatie beoordelen op betrouwbaarheid, representativiteit en bruikbaarheid, informatie verwerken en benutten;
- 3.2 strategieën gebruiken voor het aanleren van nieuwe kennis en vaardigheden zoals memoriseren, aantekeningen maken, schematiseren, verbanden leggen met aanwezige kennis;
- 3.3 strategieën gebruiken voor het begrijpen van mondelinge en schriftelijke informatie;
- 3.4 op een doordachte wijze keuzeproblemen oplossen;
- 3.5 een eenvoudig bedrijfsmatig, natuurwetenschappelijk of maatschappelijk vraagstuk planmatig onderzoeken;
- 3.6 persoonlijke ervaringen en opdrachten van anderen verwerken in woord, klank, beeld en beweging;
- 3.7 op basis van argumenten tot een eigen standpunt komen.

4. Leren communiceren

De leerling leert, mede via een proces van interactief leren, een aantal sociale en communicatieve vaardigheden verder te ontwikkelen. Het gaat daarbij om:

- 4.1 elementaire sociale conventies in acht nemen;
- 4.2 overleggen en samenwerken in teamverband;
- 4.3 passende gesprekstechnieken hanteren;
- 4.4 verschillen in meningen en opvattingen benoemen en hanteren
- 4.6 omgaan met formele en informele afspraken, regels en procedures;
- 4.7 zichzelf en eigen werk presenteren.

5. Leren reflecteren op het leer- en werkproces

De leerling leert, door te reflecteren op het eigen cognitief en emotioneel functioneren, zicht te krijgen op en sturing te geven aan het eigen leer- en werkproces. Het gaat daarbij om:

- 5.1 een leer- en/of werkplanning maken;
- 5.2 het leer- en/of werkproces bewaken;
- 5.3 een eenvoudige product- en procesevaluatie maken en hieruit conclusies trekken.

6. Leren reflecteren op de toekomst

De leerling leert, door te reflecteren op het eigen cognitief en emotioneel functioneren, zicht te krijgen op de eigen toekomstmogelijkheden en interesses. Daarbij wordt expliciet aandacht besteed aan:

- 6.1 het inventariseren van de eigen mogelijkheden en interesses;
- 6.4 de rol en het belang van op school geleerde kennis, inzicht en vaardigheden voor het maatschappelijk leven, dagelijks leven, vrije tijd, vrijwilligerswerk;

*Nederlands*Kerdoel 2: Basisvaardigheden

De kandidaat kan basisvaardigheden toepassen die betrekking hebben op communiceren, samenwerken, en informatie verwerven, verwerken en presenteren.

Kerdoel 4: Kijk- en luistervaardigheid

De kandidaat kan:

- luister- en kijkstrategieën hanteren (...);
- het doel van de makers van een programma aangeven;
- de belangrijkste elementen van een programma weergeven;
- een oordeel geven over een programma en dit toelichten;
- een instructie uitvoeren;
- voor vmbo g en t: de waarde en betrouwbaarheid aangeven van de informatie die door de massamedia verspreid wordt.

Kerdoel 5: Spreek- en gespreksvaardigheid

De kandidaat kan:

- relevante informatie verzamelen en verwerken ten behoeve van de spreek- en gespreksituaties (...);
- het spreek-/luisterdoel in de situatie tot uitdrukking brengen;

Kerdoel 6: Leesvaardigheid

De kandidaat kan:

- leesstrategieën hanteren; (...)
- het schrijfdiel van de auteur aangeven;
- een tekst indelen in betekenisvolle eenheden en de relaties tussen die eenheden benoemen;
- voor vmbo g en t: het hoofdonderwerp en de hoofdgedachte van een tekst aangeven;
- voor vmbo g en t een oordeel geven over de tekst en dit oordeel toelichten.

*Engels*Kerdoel 2: Basisvaardigheden

- De kandidaat kan basisvaardigheden toepassen die betrekking hebben op communiceren, samenwerken en informatie verwerven, verwerken en presenteren.

Kerdoel 5: Luister- en kijkvaardigheid

De kandidaat kan:

- aangeven welke relevante informatie een tekst bevat, gegeven een bepaalde informatiebehoefte;
- de hoofdgedachte van een tekst(gedeelte) aangeven;
- de betekenis van belangrijke elementen van een tekst aangeven.

*Economie*Kerdoel 4: Consumptie

De kandidaat heeft inzicht in aspecten van het consumentengedrag, zoals keuzes, behoeften, inkomen en in de functies van het geld, lenen en sparen en kan dit inzicht toepassen in een gegeven casus.

Kerdoel 10: Natuur en milieu

De kandidaat heeft inzicht in de samenhang tussen consumptie, productie en het milieu, en kan aan de hand van voorbeelden op het gebied van milieuschade de rol van overheid, maatschappelijke organisaties en individuele personen beschrijven.

*Maatschappijleer*Kerdoel 3: Leervaardigheden in het vak maatschappijleer

De kandidaat kan met betrekking tot een maatschappelijk vraagstuk:

- principes en procedures van de benaderingswijze van het vak maatschappijleer toepassen;
- een standpunt innemen en hier argumenten voor geven.

*Maatschappijkunde*Kerdoel 3: Leervaardigheden in het vak maatschappijleer

Voor bb:

De kandidaat kan strategische vaardigheden toepassen die bijdragen tot:

- informatie verwerven en daarbij gebruik maken van verschillende informatiebronnen; (...)
- een standpunt innemen met betrekking tot een concreet maatschappelijk vraagstuk en hier argumenten voor geven.

Voor kb, gl en tl:

De kandidaat kan strategische vaardigheden toepassen die bijdragen tot:

- ten aanzien van maatschappelijke vraagstukken verschillende typen vragen herkennen en zo zelfstandig mogelijk formuleren;

- bij gegeven of zelf geformuleerde vragen informatie verwerven en daarbij gebruik maken van verschillende informatiebronnen;
- aangereikte informatie over maatschappelijke verschijnselen/vraagstukken verwerken en interpreteren op basis van vakinhoudelijke kennis; (...)
- een standpunt innemen met betrekking tot een concreet maatschappelijk vraagstuk en hier argumenten voor geven.

*Biologie*Kerdoel 7: Mensen beïnvloeden hun omgeving

De kandidaat kan:

- toelichten dat de mens voor voedsel, water, zuurstof, grondstoffen, energie, voedselproductie en recreatie van ecosystemen afhankelijk is;
- beschrijven hoe de mens ecosystemen kan beïnvloeden;
- en toelichten waarom de mens er belang bij heeft een duurzame relatie tussen mens en milieu te bevorderen.